

שָׁבַן אִם עֵבֶר זְמַנָּה שֶׁל כָּל אַחַת מֵהַמְצוֹת שֶׁנִּזְכָּרוּ לַעֲלֹל (ועומר, שתי
הלחם, לולב, סוכה שופר ומצה), ולא קיימה בְּמִלָּה הַמְצוּה, ועל כן
אף מכשיריה דוחים שבת, אבל במילה שאם לא קיימה היום קיימה
מחר, מניין שמכשיריה דוחים שבת.

משיבה הגמרא: אֵלֶּא הֵינּוּ מַעֲמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קָרָא (ויקרא
יב א) 'וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בֶּשֶׂר עֲרִילָתוֹ' וְאִפְּלִיז בִּשְׁבֶּתָּ, כלומר תיבת
'ביום' לא נכתבה ללמדנו שמילה דוחה שבת, כיון שלפי המבואר
הלן סובר רבי אליעזר שזו הלכה למשה מסיני ואין צורך בפסוק על
כך, ולכן תיבה זו מיותרת ללמדנו שגם מכשירי מילה ייעשו בשבת.
מקשה הגמרא: וְלִיכְתּוּב רַחֲמָנָא בְּמִלָּה שֶׁמִּכְשִׁירֶיהָ דּוּחִים שֶׁבֶת,
וְלִיתָ הֵנָּה וְלִיגְמֹר מִיָּנִי – ויבואו כל המצות הנזכרות לעיל
וילמדו ממנה. מתרצת הגמרא: מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִפְּרָךְ – שיש
לפרוך את הלימוד לשאר מצוות, מָה לְמִלָּה הַחֲמוּרָה שָׁבַן
נִבְרָתוֹ עָלֶיהָ שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת – בפרשת מילה (בראשית יז
K-K), נזכרה תיבת 'ברית' שלש עשרה פעמים, ואולי לכן
מכשיריה דוחים שבת.

הגמרא דנה מניין שמילה עצמה דוחה שבת: עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבֵּנָן
עָלֶיהָ – לא חלקו חכמים על רבי אליעזר אֵלֶּא בְּמִכְשִׁירֵי מִלָּה
שֶׁלְדַעַתָּם אִינֵם דּוּחִים אֶת הַשֶּׁבֶת, אֲכָל מִלָּה נּוֹפֶה לְדַבְּרֵי הַכֹּל
דּוּחָה שֶׁבֶת, מבררת הגמרא: מְנַלן שְׁמִילָה דּוּחָה שֶׁבֶת. אָמַר עוּלָא,
זו הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי. וְכֵן אָמַר רַבִּי יֶצְחָק, זו הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי.
מִיָּתִיבִי – הקשו בני הישיבה על דבריהם, שנינו בברייתא, מְנַלן
לְפִיקוּתָא נֶפֶשׁ שְׂדוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר יֵשׁ
לְלַמֵּד זֹאת מִקֵּל וְחוֹמֶר, מָה מִלָּה שֶׁהִיא מְצוּה שְׂבָאָה לְתַקֵּן אֶתֶּת
מֵאִיכָרֵי שֶׁל אָדָם, וְדוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, קֵל וְחוֹמֶר לְפִיקוּתָא נֶפֶשׁ שׁוּה
תִּקּוֹן לְכָל גּוֹפּוֹ וְדֹא שְׂדוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. וְאִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ שְׁמִילָה
שְׂדוּחָה שֶׁבֶת נִלְמַדְתָּ מִהִלְכָּה לְמִשָּׁה מְסִינִי, קֵל וְחוֹמֶר מִהִלְכָּה מִי
אֲתִי – וכי ניתן ללמוד קל וחומר מהלכה למשה מסיני, וְהִתְנַחֲא, אָמַר
לֹא רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה) (אֱלִיעֶזֶר) לְרַבִּי עֲקִיבָא, עֲקִיבָא, הֵיאֵךְ
אֵתָה לְמַד עַל גִּזְרֵי שֶׁנִּטְמָא מִרְבִּיעִית דָּם מִהֲמַת בְּמַעַצ אוֹ בְּמַשָּׂא,
שְׂוֹתָה אֶת נִירוֹתָיו וּמְגַלַּח עַל טוֹמָאָה זוּ בְּקַל וְחוֹמֶר מַעַצ כְּשֶׁעוֹרָה,
הֵלָא עֵצִים בְּשִׁעוּרָה מִהֲמַת שְׁטִמְטָא – שֶׁהֲנוֹיֵר מְגַלַּח אִם טוֹמָא
מִמֶּנָּה, זוּ הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי, וְרַבִּיעִית דָּם אֵתָה בֹא לְלַמֵּד בְּקַל
וְחוֹמֶר, וְאִין דִּינִין קֵל וְחוֹמֶר מִהִלְכָּה. וּמַעַתָּה, אִם מִלָּה דּוּחָה שֶׁבֶת
מִהִלְכָּה, אֵיךְ לְמַד רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה מִמֶּנָּה בְּקַל וְחוֹמֶר שְׁפִיקוּת
נֶפֶשׁ דּוּחָה שֶׁבֶת.

מתרצת הגמרא: אֵלֶּא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הֲדִין שְׁמִילָה דּוּחָה שֶׁבֶת
אֲתִיא – נלמד בגזירה שוה 'אות' 'אות' משבת. בשבת נאמר (שמות לא
ג) 'כִּי אוֹת הָיָא' וגו' ובמילה נאמר (בראשית יא) 'וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית' וגו',
ולמדים בגזירה שוה שהציווי של מצות מילה נאמר גם בשבת.
מקשה הגמרא: אֵלֶּא מַעַתָּה, לְדַבְּרִיךְ שְׁתִּיבַת 'אות' הַכְּתוּבָה בְּעֵינִין
שֶׁבֶת, נִכְתְּבָה כְּדִי לְלַמֵּד מִמֶּנָּה גִּזְרָה שׁוּה, אִם כֵּן גַּם תְּפִילִין דְּבִתִּיב
בֵּהֶן 'אות' (שמות יט ט) 'וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ, לִידְחִי מִכְשִׁירֵיהֶם וּבְכֹחַ
הַפִּשְׁטָה הָעוֹר וְעִיבּוּדוֹ אֶת הַשֶּׁבֶת.

הגמרא חוזרת בה מהלימוד של 'אות' אֵלֶּא הֲדִין שְׁמִילָה דּוּחָה שֶׁבֶת
אֲתִיא – נלמד בגזירה שוה 'ברית' 'ברית' משבת. בשבת נאמר (שמות
לא טז) 'לְדֹרֶתֶם בְּרִית עוֹלָם', ובמילה נאמר (בראשית יז א) 'וְהָיָה לְאוֹת
בְּרִית' וגו', ולמדים בגזירה שוה שמצות מילה נהגת גם בשבת.
מקשה הגמרא: עַרְל גְּדוֹל – בן שלוש עשרה שבא למול את עצמו,
דְּבִתִּיב בֵּיה – שגם בעניינו כתוב 'ברית', שנאמר (שם יד יד) 'וְעַרְל זָכָר
אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל וגו' וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִעַמִּיהָ אֶת בְּרִית הַפֶּר',
לִידְחִי מִלָּה זוּ שֶׁלֹּא בּוֹמֶנָה אֶת הַשֶּׁבֶת, ואילו להלן (ע"פ) מבואר
בברייתא שמילה שלא בזמנה, כלומר שאינה ביום השמיני ללידתו,
אינה דוחה אפילו יום טוב.

הגמרא חוזרת בה מהלימוד של 'ברית' אֵלֶּא הֲדִין שְׁמִילָה דּוּחָה שֶׁבֶת
אֲתִיא – נלמד בגזירה שוה 'דורות' 'דורות' משבת. בשבת נאמר (שמות
לא טז) 'לְעֶשְׂוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת לְדֹרֶתֶם' וגו', ובמילה נאמר (בראשית יז ב)

יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֶתֶיכֶם' וגו', ולמדים בגזירה שוה שמצות מילה
נוהגת גם בשבת.
מקשה הגמרא: אִם כֵּן, מִצּוֹת צִיצִית דְּבִתִּיב בֵּיה 'דורות' (במדבר טו לח)
'וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִת וגו' לְדֹרֶתֶם' וגו', לִידְחִי מִכְשִׁירֶיהָ (וכגון עשייתן את
השֶׁבֶת, ולעיל קלא.) נאמר בברייתא שמכשירי ציצית אינם דוחים
שבת.

מסקנת הגמרא: אֵלֶּא אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, דִּינִין גִּזְרָה שׁוּה 'אות'
'ברית' וְדֹרֶתֶם' שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּפֶרֶשֶׁת מִלָּה כְּפִי שֶׁנִּזְכָּר לַעֲלֹל, מֵאֲוֹת
'ברית' וְדֹרֶתֶם' שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּפֶרֶשֶׁת שֶׁבֶת, שְׁמִילָה דּוּחָה שֶׁבֶת, לְאִפְּרִי
הֵנָּה – להוציא את שאר המצות דְּחָד חָד הוּא דְּבִתִּיב בֵּהֶן – שֶׁבֶת
אֵתָה מִהֵן כְּתוּבָה רַק תִּיבָה אֶחָת, או 'אות' או 'ברית' או 'דורות' ולכן
אין ללמוד שהן דוחות את השבת.

הגמרא מביאה דעות נוספות מהיכן נלמד שמילה דוחה שבת: וְרַבִּי
יִוֶּחָנָן אָמַר, אָמַר קָרָא (ויקרא יב א) 'וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל', תִּיבַת 'ביום'
מיותרת שהרי יכול היה לכתוב 'בשמיני ימול', לרבות מילה אִפְּלִיז
בִּשְׁבֶּתָּ.

אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, אֵלֶּא מַעַתָּה – לפי דבריך מחוסרי
בְּפֶרָה – טמאים הטעונים קרבן ביום השמיני לטהרתם כדי להתירם
באכילת קדשים, כגון זב, זבה, יולדת ומצורע, דְּבִתִּיב בֵּהֶן וְצִיּוֹם
הַשְּׁמִינִי, הֵבִי נָמִי דְּדָחוּ שֶׁבֶת, והלא אין קרבן יחיד דוחה שבת.
מתרצת הגמרא: הָהוּא 'וביום' שֶׁנִּכְתְּבָה בְּמַחוֹסְרֵי כְּפָרָה, מִיָּבֵעִי
לִיה – צריך אותו ללמד שהקרבנות הקרבת תהיה ביום ולא בְּלִילָה.
שואלת הגמרא: הֵא נָמִי – הלא גם את הפסוק 'ביום' שכתוב במילה
מִיָּבֵעִי לִיה ללמד שמילה נהגת ביום ולא בְּלִילָה. מתרצת הגמרא:
הָהוּא – הֲדִין שְׁמִילָה נּוֹהֶגֶת רַק בְּיוֹם, מִ'כֵּן שְׁמֵנִת יָמִים' מוֹל' (בראשית
יז יב) נִפְקָא – הוא נלמד.

מקשה הגמרא: הֵא נָמִי – הלא גם קרבן מחוסרי כפרה שקרב רק
ביום, מִהֲפֹסֶק 'ביום צוֹתוֹ' וגו' לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם' וגו' (ויקרא יז לח)
נִפְקָא – הוא נלמד, ומיותר הפסוק 'ביום השמיני' ללמד שהקרבנות
דוחה שבת. מתרצת הגמרא: אֵף עַל זָב דְּנִפְקָא מִ'בָּיּוֹם צוֹתוֹ'
שקרבנות קרבים רק ביום, עֲדִין אֲצַטְרִיכָא – צריך את הפסוק 'ביום'
השמיני לענין זה. סִלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא הוּאִיל וְחֵם רַחֲמָנָא עָלֶיהָ –
על מחוסרי הכפורים והתיר להם לְאֲתוּנִי בְּדִלּוֹת – להביא בן יונה או
תור במקום בהמה, שֶׁמָּה בְּלִילָה נָמִי לִיתִי – גם יהיה מותר להם
להקריב, קָא מְשַׁמַּע לָן 'וביום השמיני' שגם קרבן מחוסרי כפרה קרב
רק ביום.

מִתְקִיף לָה – הקשה על כך רַבִּינָא, אֵלֶּא מַעַתָּה – אם קיימת סברא
שהתורה חסה על מחוסרי כפרה, שֶׁמָּה יָהָא גַם יוֹר בֶּשֶׂר בֵּהֶן וְיִהָא
גַם כְּהֵן אוֹיֵן בֶּשֶׂר בֵּהֶן לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנָם, וְלֹא מְצִינוּ שֶׁהִתִּירוּ בָהֶם
דְּבָרִים אֵלּוּ. מתרצת הגמרא: הָא אֲהַדְרִיָּה קָרָא – כיון שנאמר 'וביום'
השמיני' ללמדנו שקרבנם קרב רק ביום כדין שאר קרבנות, החזיר
בוה הכתוב את קרבן מחוסרי הכפרה לכלל תורת כל הקרבנות, גם
לענין זה שאנון חזר פסולים להקריבה.

הגמרא מביאה דעה נוספת: רַב אֶחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר, אָמַר קָרָא
(ויקרא יב א) 'וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל' וגו', מִתִּיבַת 'שְׁמִינִי' לְמַדִּים שְׁמִילָה
תִּיעֲשֶׂה בְּשִׁמְנִי, וְאִפְּלִיז חַל בִּשְׁבֶּתָּ.
מקשה הגמרא: הֵא – את הפסוק הוּא 'וביום השמיני ימול' מִיָּבֵעִי
לִיה לְמַעוּטִי – שלא למול בשְׁבִיעִי. מתרצת הגמרא: הַמִּיעוּט שֶׁל
הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מִ'כֵּן שְׁמֵנִת יָמִים' נִפְקָא.

שואלת הגמרא: וְאֲבִתִּי מִיָּבֵעִי לִיה – ועדיין צריך חד – פסוק אחד
לְמַעוּטִי שְׁבִיעִי, וְחַד – וּפְסוּק אֶחָד לְמַעוּטִי תִשְׁעִי, דֹּא מִחַד – שאם
היה רק פסוק אחד, הָיָה אֲמִינָא – הייתי טועה לומר שכוונת הכתוב
למעט שביעי דווקא שלא ימול בו משום שבשְׁבִיעִי הוּא דִּלָּא מְטָא
זְמַנְיָה – לא הגיע עדיין זמנו, אֲכָל מִשְׁמִינִי וְאִילָּה, כל יום לאחר מכן
זְמַנְיָה הוּא, ולכן צריך גם את הפסוק 'וביום השמיני' למעט את היום
התשיעי ואין לנו פסוק ללמד שמילה דוחה שבת. מסקנת הגמרא:
אֵלֶּא מְחוֹרְרָא – ברור הדבר שיש ללמוד מ'ביום' בְּדִרְבִּי יוֹחָנָן.

1 הגמרא מביאה ברייתא כדברי רבי יוחנן: תנאי פוותיה דרפי יוחנן
 2 ודלא כרב אחא בר יעקב, וביום השמיני ימול, אפילו חל יום
 3 השמיני בשבת. ומה – וכיצד אני מקיים את הפסוק (שמות לא יד)
 4 'מחלליה מות יומת', בשאר מלאכות חוץ ממילה. שואלת
 5 הברייתא: או אינו – שמא אין זו כוונת התורה אלא הפסוק 'מחלליה
 6 מות יומת' נאמר אפילו במצות מילה, ומה – וכיצד אני מקיים את
 7 הפסוק 'וביום השמיני ימול', בכל ימי השבוע חוץ בשבת. משיבה
 8 הברייתא: תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב 'ביום' אפילו חל בשבת,
 9 וכמו שדרש רבי יוחנן ולא כרב אחא בר יעקב שאמר שהלימוד הוא
 10 מתיבת 'השמיני'.
 11 הגמרא מבארת את מהלך הברייתא: אמר רבא, האי תנא מעיקרא
 12 מאי קא ניחא ליה – מדוע היה נראה לתנא של הברייתא מתחילה
 13 שהפסוק 'וביום השמיני ימול' הוא בדווקא כלומר אפילו בשבת,
 14 והפסוק 'מחלליה מות יומת' עוסק בשאר מלאכות מלבד במילה.

15 ולכפוף מאי קא קשיא ליה – ומה הוקשה לו על סברתו הראשונה,
 16 עד שהוצרך להפוך את דבריו, שהפסוק 'מחלליה מות יומת' הוא
 17 בדווקא וכולל גם מילה שאסורה בשבת, והפסוק 'ביום השמיני ימול'
 18 הוא לאו דווקא ואינו מדבר באופן שחל בשבת, והוצרך משום כך
 19 לפסוק מיוחד ללמד שמילה דוחה שבת.
 20 אלא הכי קאמר – כך אמר התנא, נאמר 'וביום השמיני ימול',
 21 ומשמע שימול אפילו בשבת, ומה אני מקיים 'מחלליה מות יומת'
 22 בשאר מלאכות חוץ ממילה, אבל מילה דחיא שבת, מאי טעמא –
 23 ומנין לנו לפרש כך, משום שקל וחומר הוא, ומה צרעת החמורה
 24 שדוחה את העבודה בבית המקדש, כלומר קיים איסור בתורה שלא
 25 לקוץ את נגע הצרעת, והחמירה התורה לדחות בגלל איסור זה את
 26 העבודה במקדש. כמו שמצינו בקרבן פסח שאם רוב הקהל או
 27 הכהנים טמאים בטומאת צרעת, אין מתירים להם לקצוץ את הצרעת
 28 כדי שיוכלו להקריב את הפסח ולאוכלו בלילה.

שבת דף קלב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קכג

צרת. מסיים התנא: תלמוד לומר – מלמדנו ייתור הכתוב 'בשר',
שימול ואף על פי שיש שם בהרת.
הגמרא מביאה ביאור אחר בדברי הברייתא: לישנא אחרינא, תחילה
סבר התנא שמילה דוחה את הצרעת, מאי מעמא משום דאתי
עשה של מילה ודחי לא תעשה של איסור קציצת צרעת. ופאי 'או
אינו' דקאמר – ומה הוקשה לתנא על כך, הדר קאמר – חזר התנא
ואמר, אמר דאמרין – שמה באיזה אופן אנו אומרים דאתי עשה
ודחי את לא תעשה, דווקא כשהאיסור שנדחה הוא לא תעשה וגם לא
נדרא – בלבד, האי – אולם האיסור לקוץ את הצרעת, עשה ופאי
תעשה הוא, ועשה אינו דוחה לא תעשה ועשה, ומה אני מקיים
'מול בשר ערלתו', רק בזמן שאין בה ו-במקום המילה בהרת.
מסיים התנא: תלמוד לומר – מלמדנו ייתור הכתוב 'בשר', שימול
ואף על פי שיש שם בהרת.
שואלת הגמרא: תינח – מובן הלימוד של התנא מהייתור 'בשר'
בגדול בר עונשים שבא למול את עצמו דכתיב בהו – בעניינו תיבת
'בשר', וכן קמן שנימול ביום השמיני, נמי כתיב ביה 'בשר', אבל
בינוני – קטן שעבר היום השמיני ועדיין לא נימול ואינו בר עונשים,
שאביו מצווה למולו, שלא כתוב בעניינו 'בשר', מנלן שמילתו דוחה
צרעת. משיבה הגמרא: אמר אביי, מילת בינוני שדוחה צרעת אחר
מבינא – נלמדת בלימוד של 'הצד השה' משניהם, מערל גדול
ומערל קטן. והיינו שמערל גדול לא אחר – אין ללמוד
לבינוני, כיון שיש לגדול מעלה שכן הוא ענוש כרת אם לא נימול, גם
מערל קטן לחוד לא אחר – אין ללמוד, כיון שיש לקטן מעלה שכן
זו מילה בזמנה ולכן מילתם דוחה את הצרעת, אבל יש ללמוד ערל
בינוני מהצד השנה ו-המשותף שבהן – שבשניהם, שכן גמולין –
מצוה למולם ודוחין את הצרעת, אף כל שנימולין, כגון בינוני,
דוחין במילתם את הצרעת.
הגמרא מביאה לימוד אחר למילת בינוני שדוחה צרעת: רבא אמר,
הדין שמילה בזמנה דוחה צרעת לא צריכא קרא – אינו צריך פסוק,
משום שמקל וחומר אחר – ניתן ללמוד דין זה. ומה שכתב דחמירא
מצרעת שכן יש בה עונשים ואזהרות הרבה, ואף על פי כן מילה
דוחה אותה, צרעת הקלה שאינה אלא לאו אחד, לא כל שכן
שמילה דוחה אותה. ומאחר שאין צורך בפסוק למילה בזמנה שדוחה
צרעת, על כרחך שהפסוק 'בשר' שכתוב במילה בזמנה בא למילה
שלא בזמנה בערל בינוני שגם היא דוחה צרעת.
הגמרא מקשה על דברי רבא: אמר ליה רב ספרא לרבא, ממאי
דשכתב דחמירא – מנין לך ששבת חמורה מצרעת, דילמא צרעת
חמירא משבת, שכן הצרעת דוחה את העבודה דוחה את
השבת, נמצא שצרעת חמורה משבת. מתרצת הגמרא: ה"ת – שם
מה שצרעת דוחה את העבודה, הטעם לאו משום דחמירא צרעת
מעבודה, אלא משום דנכבד הוא דלא חיי – שגם אם הוא יקוץ את
הצרעת עדיין הוא טמא ולא יהיה ראוי לעבודה. ואם כן שוב ניתן
ללמוד קל וחומר משבת שאם מילה דוחה אותה קל וחומר שדוחה
צרעת, ומיותר הכתוב 'בשר' לדרשה לערל בינוני, וכדברי רבא.
שואלת הגמרא: אמאי – מדוע הכהן לא יהיה ראוי לעבודה מחמת
טומאתו, ויקוץ בהרתו ויטהר ויעבד. משיבה הגמרא: הכהן שקצץ
את נגעו מחוסר מילה הוא כדי להיטהר וצריך להמתין עד שיעריב
שמשו.
מקשה הגמרא: תינח – מובן הדבר בכך שיש בו נגעים טמאים שגם
אם יקוץ אותם לא יהיה טהור עד למחר, אבל אם יש לכהן נגעים
מהזרים שהם נחשבים למום בכך ופסול לעבודה, וגם אותם אסור
לקוץ כדי לעבוד, מאי אמר אביי – מדוע שלא יעבור על איסור
קציצתם כדי שיוכל לעבוד, ועל כרחך שצרעת חמורה מעבודה, ואם
כן גם חמורה משבת, וקשה על רבא שאמר ששבת חמורה מצרעת.
מתרצת הגמרא: אלא אמר רב אשי, באמת צרעת אינה חמורה
מעבודה, ואף על פי כן אסור לכהן לקצוץ את נגעו כדי לעבוד, כי
היכא אמרינן – היכן אנו אומרים דאתי עשה ודחי לא תעשה, כגון

ועבודה במקדש דוחה את השבת, נמצא שצרעת חמורה אף משבת,
ואף על פי כן מילה דוחה אותה כמבואר להלן בברייתא, מעתה
שכתב הקלה ממנה שהרי נדחית מפני העבודה, אינו דין שתהא
מילה דוחה אותה, כך סבר התנא מתחילה.
וממשיך רבא לבאר, ופאי 'או אינו' דקאמר, כלומר, התיבות 'או
אינו', משמעותן שיתכן לומר להיפך ממה שאמרנו לעיל שמילה
דוחה שבת, וניתן לומר שמילה אינה דוחה שבת והמל בשבת הרי
הוא בכלל הכתוב 'מחלליה מות יומת' והפסוק 'ביום השמיני' עוסק
בשאר הימים מלבד שבת. וצריך לבאר מה הוקשה לתנא בדבריו
הראשונים עד שהוצרך לחזור בה. אלא הדר – חזר התנא וקאמר
לעצמו, הלא עשינו קל וחומר ממה שצרעת חמורה משבת ומילה
דוחה אותה, כל שכן שמילה דוחה שבת, ופמאי – ומנין לנו באמת
דצרעת חמורה משבת, דילמא – שמה שכתב חמורה מצרעת, שכן
יש בה עונשין ואזהרות הרבה וצרעת אינה אלא איסור אחד, (א'
נמי) ומה שמצינו שצרעת דוחה את העבודה שלכאורה נראה שזו
חומרתה של הצרעת, ופמאי – ומנין לנו שהטעם משום דחמירא
צרעת מעבודה היא, דילמא הטעם הוא משום דנכבד הוא דלא חיי
– שגם אם יקוץ את הצרעת, עדיין לא יהיה הכהן ראוי לעבודה עד
למחרת, שהרי צריך טבילה והערב שמש, ואין עבודת מחר דוחה
איסור קציצת בהרת היום, אבל ללא טעם זה שמה היתה הצרעת
נדחית מפני העבודה, ואם כן יתכן ששבת חמורה מצרעת ואין קל
וחומר למילה שדוחה שבת. ומה – וכיצד אני מקיים את הכתוב
'שמיני מול', כשהל יום שמיני בשאר הימים חוץ משבת, אבל המל
בשבת הרי הוא בכלל 'מחלליה מות יומת'. וסיים התנא, תלמוד
לומר – מלמדנו הכתוב 'ביום', שמצוה למול ביום השמיני ואפילו חל
בשבת.
הגמרא דנה מנין שמילה דוחה צרעת: תנו רבנן, מילה דוחה את
הצרעת, בין בזמנה – ביום השמיני בין שלא בזמנה, כלומר לאחר
היום השמיני, ואם יש בהרת במקום המילה יקוץ אותה. את יום טוב
מילה אינה דוחה אלא בזמנה בלבד.
מבשרת הגמרא: מנחם מילי – מדיכן נלמד שמילה דוחה צרעת,
דתנו רבנן, נאמר בתורה (ויקרא יב א) 'מול בשר ערלתו', משמעות
הכתוב שימול בכל אופן ואף על פי שיש שם ו-במקום המילה
בהרת, יקוץ אותה. ומה – וכיצד אני מקיים את הפסוק (דברים כד ח)
'השומר בנגע הצרעת' וגו', שזו אזהרה שלא לקוץ את הנגע, בשאר
מקומות בגוף חוץ ממילה. שואלת הברייתא: או אינו – או שמה אין
זה כך, אלא אפילו מצות מילה נדחית מפני איסור קציצת הצרעת,
ומה אני מקיים 'מול בשר ערלתו', בזמן שאין בה בהרת. תלמוד
לומר – מלמדנו הכתוב 'בשר', תיבת 'בשר' מיותרת ללמד שימול
ואף על פי שיש שם בהרת.
הגמרא מבארת את מהלך הברייתא: אמר רבא, האי תנא מעיקרא
מאי ניהא ליה – מדוע מתחילה סבר התנא שמילה דוחה צרעת, גם
ללא ייתור בפסוק, ולכפוף מאי קשיא ליה – ומה הוקשה לו אחר
כך והוצרך ליתור בפסוק ללמוד שדוחה. אלא הכי קאמר התנא,
נאמר בפסוק 'מול בשר ערלתו', ויש לפרש שימול בכל אופן ואף
על פי שיש בהרת במקום המילה. ומה אני מקיים את הפסוק
'השומר בנגע הצרעת', זה אמור בשאר מקומות חוץ ממילה, אבל
מילה דוחה את הצרעת. מאי מעמא – מנין לנו לפרש כך, דאחרינא
– לפי שיש ללמוד הלכה זו מקל וחומר. ומה שכתב החמורה שיש
בה עונשים ואזהרות הרבה, ואף על פי כן מילה דוחה אותה, צרעת
הקלה שאינה אלא איסור אחד, לא כל שכן שמילה תדחה אותה.
וממשיך רבא לבאר, ופאי 'או אינו' דקאמר – ומה הוקשה לתנא
על כך עד שהוצרך לחזור בה. אלא הדר – חזר התנא וקאמר, ממאי
דשכתב דחמירא – ומנין לנו ששבת חמורה מצרעת וואם מילה דוחה
אותה כל שכן שדוחה צרעת, דילמא צרעת חמירא – שמה צרעת
חמורה משבת, שכן היא דוחה את העבודה דוחה את
השבת, ואם כן אף שמילה דוחה שבת עדיין אין הוכחה שדוחה גם

המשך ביאור למס' שבת ליום שלישי עמ' ב

1 מִלָּה בְּצִרְעָתָא, אִי נָמִי – וּכְן צִיצִית וְכֻלָּאִים, דְּהֵיִינוּ לְבִישַׁת בַּגְד
2 הַעֲשׂוֹי מִפֶּשֶׁתָן שִׁישׁ בּוֹ אַרְבַּע כִּנְפוֹת וְהַצִּיצִית עֲשׂוֹיֹת מִצְמֶר,
3 דְּבַעֲיָדָנָא דְּמִתְעַקֵּר לָאו – שְׁבַשְׁעָה שְׁנַעְקֶר הֲלָאוּ קָא מוֹקִים –
4 מִתְקִיִּים הָעֲשִׂיָה, וְהֵיִינוּ שְׁבַחִיתוֹךְ הָעֵרְלָה מִתְקִיִּמַת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
5 מִצּוֹת מִיֵּלָה וְגַם נַעְקֶר הֲלָאוּ שֶׁל קִצִּיצַת הַנֶּגַע, וּכְן בְּלִישַׁת הַבֶּגֶד עִם
6 הַצִּיצִית, מִתְקִיִּמַת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה גַם מִצּוֹת צִיצִית וְגַם נַעְקֶר הֲלָאוּ שֶׁל
7 לְבִישַׁת כֻּלָּאִים. אֲבָל הָכָא – כֵּאֵן בְּקִצִּיצַת הַנֶּגַע כְּדִי לַעֲבוֹד, בְּעִידָנָא
8 דְּמִתְעַקֵּר לָאו – בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנַעְקֶר הֲלָאוּ שֶׁל קִצִּיצַת נֶגַע לֹא קָא

9 מוֹקִים – לֹא מִתְקִיִּים הָעֲשִׂיָה שֶׁל עֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ אֲלֹא רַק אַחֵר כֵּךְ,
10 וְלִכְּן אֵין לְהוֹכִיחַ מִמָּה שְׁאִסוּר לִכְהֵן לְקוֹץ אֶת הַנֶּגַע וְלַעֲבוֹד, שְׁצִרְעָתָהּ
11 חֲמוּרָה מִעֲבוּדָה, אֲלֹא עֲבוּדָה חֲמוּרָה מִצִּרְעָתָהּ וּכְן שַׁבַּת חֲמוּרָה
12 מִצִּרְעָתָהּ, וְשׁוֹב נְכוֹנִים דְּבָרֵי רַבָּא, שֶׁאִם מִיֵּלָה דּוֹחָה שַׁבַּת קַל וְחֹמֶר
13 שְׁדוּחָה צִרְעָתָהּ.
14 מִסְקֵנַת הַסּוּגִיָּא: וְהָא – הַמַּחֲלֻקָּתָהּ הַזֹּאת דְּרַבָּא וְרַב סְפָרָא, אִם נִיתֵן
15 לְלַמּוֹד שֶׁמִּיֵּלָה דּוֹחָה צִרְעָתָהּ מִקַּל וְחֹמֶר [כְּשִׁיטַת רַבָּא] אוֹ שְׁצִרְיָךְ
16 יִיתַר לְכַךְ [כְּשִׁיטַת רַב סְפָרָא],